

Jisus Onye Nazaret

Nwa aturū Chineke

Jisus Onye Nazaret“Owo eke otode Abasi”

Nke Randolph Dunn dere

Isi nke 1.

Amụma na Ndiàmà anya.

Enwere amụma karịrị iri isii gbasara Jizọs, bụ ndị e mezuru n'Agba Ochie. Amụma ndị a kpuchiri oge nile nke Testament Ochie malite na Jenesis na-ejedebe na Malakaj. Ohere nke iri abụọ na ise n'ime ihe ndị a ga-eme karịrị 1 n'ime otu puku puku ijere.

Enwere ọtụtụ amụma gbasara Jizọs na agba ochie mana kedu ihe nwere ike ime naanị amụma iri abụọ na ise gbasara onye a ga-amụ mgbe ọtụtụ afọ gachara na ibu amụma ndị a mezuru?

Dr. Hawley O. Taylor enyewo azịza nke a: “Banyere okwu ndị a nke ihe omume ndị e buru n'amụma maka Mesaja nke Israel nke gaje ịbịa, ohere nke mmezu ha n'otu onye ga-abụ otu ohere n'ime puku ijere puku ijere.

Jizọs b́jara imezu iwu na ndị amụma. Agba ochie dekoṛo amụma ahụ na ndị dere Agba ọhụrụ gosiri mmezu ha nke ọma. Nke a bụ naanị otu n'ime ihe akaebe na-egosi na Jizọs bụ onye ọ siri na ya bụ, Chineke n'ụdị Jizọs onye Nazaret.

Jizọs kwuru.

“Nna nke zitere m agbawo àmà banyere m, unu anụbeghị olu ya ma ọ bụ hụ ọdịdị ya, okwu ya adighịkwa ebi n'ime unu, n'ihina unu ekwetaghị Onye zitere m.

Pita onyeozu kwuru.

Ndị Kraịst na-eyi aha Kraịst n'ihina Kraịst bụ Onyenwe ha, Onye Ozizi, Nduzi, Onye Nzọpụta, Onye Mgbapụta, Nlereanya, Onyeisi Nchụàjà, Olileanya, Àjà maka mmehie, na ọtụtụ ihe ndị ọzọ. Ntọala siri ike maka okwukwe anyị bụ eziokwu nke nkwuputa Pita - “Ị bụ Kraịst ahụ, Ọkpara nke Chineke dị ndụ”. Jizọs dị adị na Baịbụl bụ eziokwu. Naanị ihe e kwesiri ịma banyere Jizọs dị na Baịbụl. Akụkọ nile nke mmadụ na-agbakwasị Ya gburugburu. Jizọs bụ isi ihe nkiri mmadụ. Ọ bughị ihe ijuanya na e kewara akụkọ ihe mere eme nke ụwa ụzọ abụọ: tupu Kraịst na mgbe Kraịst gasiri.

Jon onyeozu dere.

Na mbu ka Okwu ahu diri, Okwu ahu na Chineke dikwara, Okwu ahu buru kwa Chineke, Ya na Chineke diri na mbu, ekere ihe nile site n'aka-Ya, ekèghi ihe obula nke ekèworo ma e bughị ya, ndu di kwa nime ya, na ndu ahu bu kwa ihè nke madu. Ihè ahụ b́jara naanị ka ọ b́rụ ihe àmà nke ihè ahụ nke na-enye mmadụ ọ b́la na-abia n'ụwa, ma ọ b́ ezie na e ekere ụwa site n'aka ya, ụwa amataghị ya.

"Okwu ahu we ghọ anu-aru, we biri n'etiti ayi: ayi ahuwo ebube-Ya, ebube nke otù Onye ahu, Onye sitere na Nna-Ya bia, juputara n'amara na ezi-okwu.

Jọn Onye Na-eme Baptizim kwuru na Jizọs bụ Onye Ukwu.

"O [Jọn] na-etikwa, na-asị, Onye a bụ onye m kwuru banyere ya, si, Onye na-abịa n'azụ m karịrị m n'ihì na Ọ bụrì tupu m. Site n'uju nke amara ya, anyị niile nwetara ngọzi dị iche iche, n'ihì na e sitere n'aka Mozis nye iwu, amara na eziokwu sitere n'aka Jizọs Kraịst.

"Jizọs legidere anya n'eluigwe ma kpee ekpereNna, oge eruola. Nye Ọkpara gị otuto, ka Ọkpara gị wee nye gị otuto. N'ihì na I nyere Ya ikike n'ebe madu nile nọ, ka O we nye ndi nile I nyeworo Ya ndu ebighi-ebi. Ma nka bu ndu ebighi-ebi: ka ha we mara Gi, Nke nání Gi bu ezi Chineke, mara kwa Jisus Kraist Onye I zitere. M'wetara gi otuto n'elu uwa site n'imezu ọlu I nyeworom ka M'lu. Ma ugbu a, Nna, nye m otuto n'ihu gi site n'otuto m nwere n'ebe i nọ tupu ụwa amalite."

Jizọs zara Paillet, bụ Govano Rom.

Pailat we ba n'ulo uku, kpọ Jisus, si ya, Gị onwe-gi bu eze ndi-Ju? Jizọs jụrụ, si, 'Nke ahụ ọ bụ echiche gi, ka ndi ọzọ gwara gi banyere m? "Abụ m onye Juu?" Paillet zara ya. 'Ọ bụ ndi gi na ndi isi nchụjà gi nyefere gi n'aka m. Gịni ka i meworo? Jizọs sịrị, 'Alaeze m esiteghị n'ụwa a. Ọ bụrụ otú ahụ, ndi ohu m ga-alụ ọgụ ka ndi Juu ghara ijide m. Ma ụbụ a ala-ezem esiwo n'ebe ọzọ.' 'I bụ eze!' Paillet kwuru. Jisus zara, si, I ziri ezi n'ikwu na Mu onwem bu eze. N'ezie, ọ bụ n'ihì nke a ka a mụrụ m, ọ bụkwa n'ihì nke a ka m bjaworo n'ụwa, igbara eziokwu àmà. Onye ọ bụla nọ n'akụkụ eziokwu na-ege m ntị.' 'Gịni bụ eziokwu?" Paillet jụrụ.

Ndi Juu choro.

Ayi nwere iwu, dika iwu ahu si di, ọ ghaghi inwu, n'ihì na ọ nāsì na Ọ bu Ọkpara Chineke: mbe Pailat nuru ya, ọ tua egwu kari, o we laghachi n'ulo uku Chineke, si, Òle ebe i si bia? ọ jụrụ Jizọs, ma Jizọs azaghị ya, 'Ì na-ajụ igwa m okwu?' Pailat we si, Ònu amaghi na m'nwere ike itọhapụ gi ma-ọbu ikpogide gi n'obe? Jizọs zara, si, 'I gaghị enwe ike n'ebe m nọ ma ọ bụrụ na e siteghị n'elu nye gi ya, onye ahụ nke rara m nye n'aka gi nwere mmehie di ukwu.

Onaozi nke Etiopia kwere.

"O wee zaa, si, 'Ekwere m na Jizọs Kraịst bụ Ọkpara Chineke.

Nchịkọta.Ihe odide ndi a na ọtụtụ ndi ọzọ na-egosi nke ọma na Jizọs.

- a) b Chineke sitere n'aka ya kee ihe niile.
- b) wedara onwe ya ala ibia n'uwa n'udi nke madu.
- c) ghọrọ àjà zuru okè maka mmehie.

"E mere ihe a nile na onye ọ bụla nke nabatara ya, ndi kwere n'aha ya, nyere ikike ighọ ụmụ Chineke - ụmụ ndi a mụrụ na-abughị site n'agbụrụ, ma ọ bụ n'uche nke mmadụ ma ọ bụ uche di, kama amuru site na Chineke."

Ajụjụ

1. Amụma ndi na-emezu n'ime afọ ole na ole n'ime otu onye site n'aka ọtụtụ ndi amụma di iche iche ọtụtụ narị afọ gara aga bụ:

- a. _____ enweghị ike icheta
  - b. _____ Enweghị ntụkwasi obi
  - c. _____ na-akwado amụma ahụ
2. Ndị akaebe gbara agba ọhụrụ nwere ntakiri ihe ikwu maka Jizọs bụ Ọkpara Chineke.
T. _____ F. _____
3. Naanị Pita kwuru n'ihu ọha na Jizọs bụ Ọkpara Chineke.
T. _____ F. _____
4. Gịnị mere Chineke ji nye Jizọs ikike niile?
- a. _____ Imezu ezi omume niile
  - b. _____ Nye ndị na-erubere iwu Ya isi ndụ ebighi ebi
  - c. _____ Kwe ka O bie ndụ enweghị mmehie
5. Olee nke ziri ezi n'ime ihe ndị a e kwuru banyere Jizọs?
- a. _____ Ihe niile ka e sitere n'aka Jizọs, Chineke, Ọkpara
  - b. _____ Jizọs wedara onwe ya ala ka ọ bịa n'ụwa dika mmadụ
  - c. _____ Jizọs ghọrọ àjà zuru okè maka mmehie
  - d. _____ Ihe niile dị n'elu
  - e. _____ a na c

Isi nke 2.

Ihe Ndị Odeakwụkwọ Na-ekwu Banyere Jizọs.

Ọ bụ ezie na ihe Baịbụl kwuru bụ ihe àmà na-egosi na Jizọs dị adi, e nwekwara ọtụtụ ihe àmà na-egosi na Jizọs bụ onye akwụkwọ ihe mere eme, dị nnọọ ka Bible si kọwaa ya. Ihe odide ndị a dị n'èzí nke ọfọdụ ndị ọkọ akwụkwọ ihe mere eme oge ochie na-abughị Ndị Kraịst jikọrọ aka n'okwu Bible banyere Jizọs:

Thallus, onye Sameria a mụrụ na-akọ akwụkwọ ihe mere eme nke biri na-arụ ọrụ na Rom ihe dị ka AD 52, Julius Africanus, Christian chronographer nke ngwụsị narị afọ nke abụọ hotara.¹ "Thallus, n'akwụkwọ nke atọ nke akwụkwọ ihe mere eme ya, na-akọwa na-ewepụ ọchịchiri a dị ka eklips nke anyanwụ." Africanus kwuru ihe na-emegide ya n'akwụkwọ ahụ na-arụ ụka na chi jiri n'ehihie apughị ime n'oge ọnwá zuru ezu, dị ka o mere mgbe Jizọs nwurụ n'oge Ememe Ngabiga. Ike nke izo aka na Thallus bụ na a maara ọnọdụ nke ọnwụ Jizọs n'Obodo Imperial dị ka n'etiti narị afọ mbụ. Eziokwu nke mkpogidere Jizọs n'obe ga-aburiri nke a mara nke ọma n'oge ahụ, ruo n'ókè ndị na-ekweghị ekwe dị ka Thallus chere na ọ dị mkpa ikọwa okwu nke ọchịchiri ahụ dị ka ihe okike. ... N'uzọ na-emegide onwe ya, mgbalị Thallus emewo ka ọ buru isi ihe akaebe nke akwụkwọ ihe mere eme maka Jizọs na maka ntụkwasi obi nke ihe ndekọ nke Mak banyere ọchịchiri mgbe ọ nwurụ."²

“Otu ihe odide dị n'Ebe Ndebe Ihe Ochie nke Britain na-echeke ihe odide nke akwụkwọ ozi onye Siria aha ya bụ Mara Bar-Serapion zigaara nwa ya nwoke. Nna ahụ gosiputara nzuzu nke ikpagbu ndị amamihe dị ka Socrates, Pythagoras, na eze ndị Juu maara ihe, bụ nke ihe e kwuru n'ebe ahụ n'uzọ doro anya na-egosi na ọ bụ Jizọs. Oké unwu na ihe-otiti we biakwasi ha dika ikpé nke nmebi-

ndekọ Bible na otu nwoke nwere ike pụrụ iche bi na Galili/Judia.

T. _____ F. _____

4. Ọ bughị nanị onye Rom, onye Juu na-akọ akụkọ ihe mere eme kwadoro ihe ndekọ Bible na Pọntiọs Pailet kpogidere Jizọs n'obe.

T. _____ F. _____

5 Josephus hụrụ n'akwụkwọ ya na Pailet mara Jizọs ikpe ka a kpogide ya n'obe nakwa na Jizọs pụtara ihè n'ihu ndị na-eso ụzọ ya ụbọchị atọ gachara.

T. _____ F. _____

1. FF Bruce², Akwụkwọ Agba Ọhụrụ, Eerdmens, p. 113.
2. Edward C. Wharton, Christianity: A Clear Case of History Howard p. 7.
3. British Museum Syriac Mss., FF Bruce, Jesus na Christian Origins N'èzí Agba Ọhụrụ, p. 31.
4. Akụkọ-ndekọta na Akụkọ nile, 15:44 . Site na Britannica Great Books, Vol. 15, p. 168.
5. Ezi, 10:96 .
6. Ndụ Klōdiọs, 25:4
7. Edward C. Wharton, Christianity: A Clear Case of History, Howard p. 11.
8. Ihe ochie, 18,3. 3.
9. FF Bruce, Akwụkwọ Agba Ọhụrụ. P. 119. Edward C. Wharton zoro aka n'ihe ndị a niile n'akwụkwọ ya Christianity: A Clear Case of History.

Isi nke 3.

Ndụ Mbụ Jizọs.

Chineke si n'ọnyị Aizaya onye amụma kwuo, sị: "Onyenwe anyị ga-enye gị ihe irịba ama: Nwa agboghọ na-amaghị nwoke ga-atụrụ ime, mụọ nwa nwoke, ọ ga-akpọkwa ya Immanuel."

Mgbe ahụ, Chineke zipurụ mmụọ ozi Gabriel ka ọ gaa Nazaret, bụ obodo dị na Galili, ka ọ gakwuru otu nwa agboghọ na-amaghị nwoke nke e kwere nkwa ilu otu nwoke aha ya bụ Josef, onye sitere n'eriri Devid. Aha nwa agboghọ ahụ na-amaghị nwoke bụ Meri. Mọ-ozī ahu we biakute ya, si, Ekele, gi onye amaraworo nke-uku, Jehova nọyere gi.

E kwekwara nne ya Meri na Josef ga-alụ ya, ma tupu ha ezukọta, a hụrụ na ọ dị ime site na Mmụọ Nsọ. N'ihī na Josef bụ di ya bụ onye ezi omume, ọ chọghikwa imechu ya ihu n'ihu ọha, o bu n'obi igba ya nwayọọ nwayọọ. Ma mgbe ọ tūlechara nke a, mmụọ ozi nke Onyenwe anyị biakwutere ya na nrọ wee sị: "Josef nwa Devid, atūla egwu ikpọrọ Meri laa, n'ihī na ihe a tūrū ime n'ime ya sitere na Mmụọ Nsọ.

Ihe ndị a niile mere iji mezuo ihe Jehova kwuru site n'ọnyị onye amụma, sị: "Nwa agboghọ ahụ na-amaghị nwoke ga-atụrụ ime, mụọ nwa nwoke, ha ga-akpọkwa ya Immanuel," nke pụtara, Chineke nọnyeere anyị.

Omumu Jisos.

N'oge ahụ, Siza Ọgọstọs nyere iwu ka a guọ ndị Rom dum ọnyị ọgụgụ. Nke a bụ ọnyị ọgụgụ mbụ e

mere mgbe Kwiriniyos bu govanọ Siria. Onye o bula we je obodo nke aka ya ideba aha. Ya mere, Josef sikwa n'obodo Nazaret di na Galili gbagoo Judia, gaa Betlehem obodo Devid, n'ihi na o sitere n'ulo na ezinulo Devid. O we je n'ebe ahu ka o deba aha Meri n'akwukwo, bu onye ekwere na ya galu, nke natu kwa nwa. Mgbe ha no n'ebe ahụ, oge eruo ka a mụọ nwa ahụ, o wee mụọ okpara ya, bu nwa nwoke. O were akwa kechie ya, dọba ya n'ihe e ji etinyere anụ ulọ nri, n'ihi na o dighi ebe ha ga-anọ n'ulo ndi obia.

Ha Mgbapu Gawa Ijipt.

Mgbe a musiri Jizos na Betlehem di na Judia, n'oge Eze Herod, ndi Magi [ndi amamihe NKJV] si n'ebe owuwa anyanwu bia Jeruselem wee juo, si: 'Olee ebe onye ahụ a mwororo eze ndi Juu no? Anyi huru kpakpando ya n'ebe owuwa anyanwu, anyi biakwara ife ya.' Mgbe eze Herod nuru ihe a, obi erughị ya ala, ya na ndi Jeruselem niile.

Ma ebe a doro ha aka na ntị na nro ka ha ghara ilaghachikwuru Herod, ha si n'uzo ozo laghachi n'ala ha. Ma mbe ha lasiri, mo-ozu nke Jehova mere ka o hu Josef anya na nro. O si, Bilie, kuru nwata ahu na nne-ya gbalaga Ijipt: nodu n'ebe ahu rue mbe m'siri gi: n'ihi na Herod nacho nwata ahu ka o nwua.

Ha si n'Ijipt lota Nazaret.

Mgbe Herod nwusiri, mmuo ozi Jehova biakwutere Josef na nro na Ijipt, si: "Bilie, kuru nwatakiri ahụ na nne ya gaa n'ala Izrel, n'ihi na ndi na-achọ igbu nwatakiri ahụ anwuola. O we bilie, kuru nwata ahu na nne-ya, je ala Israel. Ma mgbe o nuru na Akeleos na-achi na Judia n'onodu nna ya Herod, o turu egwu iga ebe ahụ. Ebe a doro ya aka na ntị na nro, o gawara n'ogbe Galili, o wee biri notu obodo a na-akpo Nazaret. Ya mere, e mezuru ihe e kwuru site n'onu ndi amuma, si: "A ga-akpo ya onye Nazaret."

Ntorobia Jizos.

N'afọ o bula, nne na nna ya na-aga Jeruselem maka ememme ngabiga. Ma mbe o bara arọ iri na abua, ha rigoro n'ememe ahu, dika omenala si di. Ma mbe emesiri ememe ahu, mbe ndi muru ya nalaghachi, nwa-nwoke ahu, bu Jisus, we nogide na Jerusalem, ma ha amaghi. Ha chere na ya na ha no, ha gawara otu ubochi. Ha wee malite icho ya n'etiti ndi ikwu ha na ndi enyi ha. Mgbe ha na-ahughi ya, ha laghachiri na Jeruselem icho ya. Mgbe ubochi ato gachara, ha huru ya n'ulo nso ka o no odu n'etiti ndi ozizi, na-ege ha ntị, na-ajukwa ha ajuju. Nghota-ya na oziza-Ya we nwua onye o bula nuru ya n'aru. Mgbe ndi muru ya huru ya, o juru ha anya. Nne-ya we si ya, Nwam, gini mere i mwororo ayi otu a, mu onwem na nna-gi nacho Gi? "Gini mere i ji na-achọ m?" o juru. "I maghi na m ga-anoriri n'oru Nna m?"

O we so ha rida na Nazaret ma rubere ha isi. Ma nne-ya nwere ihe ndia nile n'obi-ya. Jisus we naga n'iru n'amam-ihe na ogologo, naga kwa n'amara n'iru Chineke na madu.

Ajuru

1. Meri kwere nkwa ilu Josef, ma tupu ha ezukota, a huru na o di ime.
T. ____ F. ____

2. A mụrụ Jizọs na Jeruselem dị ka Eze ndị Juu.
T. _____ F. _____
  3. Jizọs si n'agbụrụ ndị nchụàjà, onye Livai.
T. _____ F. _____
  4. N'ihì Herọd, Josef kpọrọ Jizọs na nne ya gaa Ijpt, ma mgbe Herọd nwụsịrì, ha laghachiri n'Izrel.
T. _____ F. _____
  5. Mgbe Jizọs dị afọ iri na abụọ, ọ jụrụ ndị nkuzi ụlọ nsọ ajụjụ.
T. _____ F. _____
- Isi nke 4.

Jizọs malitere ozi ya.

Jón zara, si, Mu onwem nēji miri me baptism: ma otù onye nēguzo n'etiti unu, bú onye unu nāmaghi: Onye ahu Nke nābia n'azum, onye m'nērughì itọpu eriri akpukpọ-ukwu-Ya, ihe a nile mere na Betani nke di n'ofè Jọdan, ebe Jón nēme baptism: n'echi-ya Jón hu Jisus ka Ọ nābiakute Ya, o we si, Le, Nwa-aturu nke Chineke, Onye nēbupu nmehie! Nke a bụ ihe m kwuru mgbe m kwuru, 'Otu nwoke nke na-abia n'azụ m karịrì m, n'ihì na ọ buri tupu m. Mụ onwe m amaghì ya, ma ihe mere m ji bja na-eji mmiri eme baptizim bụ ka e kpughee ya nye Izrel."

Jón wee gbaa akaebe, sị: "Ahụrụ m mmụọ nsọ ka o si n'eluigwe na-efedata dị ka nduru wee nọgide n'ahụ ya, ọ gaghịkwa m ama ya, ma ọ bughị na onye ahụ zitere m ka m ji mmiri mee baptizim sịrì m, 'Onye ahụ nke i ga-ahụ ka mmụọ nsọ ka ọ na-agbadakwa n'isi ya bụ onye ga-eji mmụọ nsọ mee baptizim. Ahụwo m, ana m agbakwa akaebe na onye a bụ Ọkpara Chineke.

Setan nwara Jizọs.

Mgbe ahụ, Mmụọ Nsọ duuru Jizọs gaa n'ọzara ka ekwensu nwaa ya. Mgbe o busịrì ọnu ụbọchì iri anọ na abalì iri anọ, agụụ gụwara ya. Onye ọnwụnwụ ahụ bjakwutere ya sị ya, "Ọ bụrụ na i bụ Ọkpara Chineke, gwa nkume ndị a ka ha ghọọ achicha. Jisus zara, si, Edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Ọ bughì nánì achicha ka madu ji di ndu, kama ọ bu okwu ọ bula nke nēsi n'ọnu Chineke puta. Mgbe ahụ ekwensu kpọrọ ya gaa n'obodo nsọ wee mee ka o guzoro n'ebe kasì elu nke ụlọ nsọ ahụ. Ọ sịrì: "Ọ bụrụ na i bụ Ọkpara Chineke, tuda onwe gị n'ala: n'ihì na e dewo ya n'akwukwọ nsọ, sị: "Ọ ga-enye ndị mmụọ ozi ya iwu banyere gị, ha ga-ebulikwa gị elu n'aka ha, ka i wee ghara ipia ụkwụ gị na nkume." Jisus zara ya, si, Edewo kwa ya n'akwukwọ nsọ, si, Anwala Onye-nwe-ayi Chineke-gi. Ọzọ, ekwensu kuru ya rue ugwu di elu, gosi ya ala-eze nile nke uwa na ima-nma-ha. Ọ sịrì, "Ihe a niile ka m ga-enye gị, ma ọ bụrụ na i ga-akpọrọ m isiala." Jisus si ya, Si n'ebe m'no pua, Setan! N'ihì na edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Kpọ isi ala nye Jehova, bú Chineke-gi, nēfè kwa nánì Ya òfùfè. Mgbe ahụ ekwensu hapụrụ ya, ndị mmụọ ozi wee bja na-ejere ya ozi.

Orụ ya, orụ Chineke zitere ya ka ọ ruo.

Mgbe ekwensu mechaworo ọnwụnwụ a nile, ọ hapụrụ ya ruo oge kwesịrì ekwesì. Jisus we laghachi na Galili n'ike nke Mọ Nsọ, ozi bayere Ya we rue n'obodo nile. O we nēzì ihe n'ulo-nzukọ-ha, madu nile we to Ya. Ọ gara Nazaret, bú ebe azulitere ya, ma n'ụbọchì izu ike, ọ banyere n'ụlọ nzukọ, dị ka ọ na-eme. O wee bilie igụ akwukwọ. E nyere ya akwukwọ mpiakọta nke Aizaya onye amụma. Mgbe ọ na-ewepụ ya, ọ chọtara ebe e dere ya, sị: 'Mmụọ nke Onyenwe anyị dị n'ahụ m

n'ihì na o tere m mmanụ izi ndị ogbenye ozi ọma. O zitewo m ikwusa nnwere onwe nye ndị mkpọrọ, na ihughachi ndị isi, ka m tọhapụ ndị a na-emegbu emegbu, ikpọsa afọ nke ihu ọma Jehova. O wee kpọchie akwụkwọ mpiakọta ahụ, nyeghachi onye na-ejere ya ozi ma nọdụ ala. Ndị niile nọ n'ụlọ nzukọ lekwasịrị ya anya, o wee malite isị ha: "Taa ka ihe e dere n'Akwụkwọ Nsọ mezuru ná ntị unu."

Ilu Jizọs

Onwere onye siri na ilu bu akuko uwa nke nwere ihe elu igwe. Ọ dị ka e ji ilu mee ọtụtụ n'ime ozizi Jizọs. Ọ pụrụ ịbụ na ndị Juu bụ ndị na-agbalị ime ihe dị Chineke mma pụrụ ighọta ọtụtụ n'ime ilu ndị a, ebe ndị ndú okpukpe bụ ndị obi ha na-eche banyere ọkwá, ikike, ùgwù, na ego apughị ighọta ihe ha pụtara.

Orụ ebube Ya.

Gịnị bụ nzube e ji rụọ orụ ebube ahụ? Jizọs ọ na-agbalị ịdọrọ uche gaa n'onwe ya, na-achọ ka ndị obodo ya mee Ya eze, ka ọ na-emezu nkwa Chineke kwere izite onye e tere mmanụ?

Ọtụtụ mgbe, oké ìgwè mmadụ na-eso Jizọs, ikekwe n'ihì ọchịchọ ịmata ihe, na-agbalị ihụ "gịnị ka ọ baara m?" ma ọ bụ n'ọchịchọ ndọrọ ndọrọ ọchịchị ma ọ bụrụ na Ọ ga-abụ eze. Ụfọdụ nwere ike kwere na Ọ ga-abụ Mesaja ahụ. Enwere ike kewaa ndị akaebe maka orụ ebube Ya ụzọ atọ:

Onye nnata nke ebube.

N'ezie, ha nile juputara n'ọrụ na ọrụ na otuto kachasi Chineke. Otu ihe dị ịrịba ama bụ ime ka ndị ekpenta iri ahụ dị ọcha, ndị itoolu n'ime ha na-alaghachighị inye Chineke otuto.

Ndi na-agba àmà ihe ebube ahụ.

Ọ bughị nanị na ndị akaebe hụrụ orụ ebube ahụ; ha ghọtara na mmadụ adighị ike, na-achọpụta na ọ bụ nanị site n'ike Chineke ka a pụrụ ịrụ orụ ebube ndị dị otú ahụ. Ha toro Chineke ma too Ya.

Ndi ndú okpukpe chọrọ igbu Jizọs.

A na-akpọkarị ndị ndú okpukpe ndị odeakwụkwọ na ndị Farisii. Ha nwere akụ na ụba, ikike, ùgwù, na otuto ndị mmadụ. Ha kweere na Jizọs gaje ibibi mba ha, ọnọdụ ha, na ike ha. N'ihì ya, ha jurụ ịnakwere na Ọ si n'elu bịa ma ọ bụ na orụ ebube ọ bụla Ọ rụrụ sitere na Chineke. Ha kwuru na ọ bụ ike Ekwensu. Ha chọrọ igbu Ya mana ha tūrụ egwu ndị kweere na Ọ si na Chineke. N'ikpeazụ, ha mebiri ọtụtụ omenala na iwu nke onwe ha, (ikpe n'ụbọchị izu ike, na-achọ ndị akaebe ụgha, na-akwụ ụgwọ maka ijide ya ma na-ajụ ya mgbe ọ lọghachiri na-ekweta na ọ bụ "ego ọbara"). N'ikpeazụ, ha sịrị, "Ka O si n'obe ridata na anyị ga-ekwere na Ya". Kama isi n'obe ridata, Ọ kpolitere n'ọnwụ mgbe ọ nwụsịrị ma ha jurụ ikwere na Ya.

Ndi iro Ya.

Akwụkwọ-nsọ na-akọwapụta ndị na-emegide Kraịst n'oge ije-ozì ya n'ụwa na ndị na-emegide nzukọ-nsọ Ya na-esochi mbilite n'ọnwụ na nrịgo Ya.

Herod, Onye Ukwu turu egwu.

"Olee ebe onye ahụ a mụrụ eze ndị Juu nọ? Ayi hụrụ kpakpando ya n'ebe ọwụwa anyanwụ, bjakwara ife ya ofufe." Mgbe eze Herọd nūrụ ihe a, obi gbawara ya ... O zipūrụ ha na Betlehem wee si: "Gaanụ chọwa nwantakiri ahụ nke ọma, ozugbo unu chọtara ya, kọrọnyị m, ka mụ onwe m kwa wee fee ya ofufe". Mgbe Herọd chọputara na ndị mmụọ ọjọọ ghogburu ya, iwe were ya, o wee nye iwu ka e gbuo ụmuntakiri nwoke niile nọ na Betlehem na gburugburu ya, bú ndị gbara afọ abụọ gbagoro n'okpuru, dị ka oge ọ mụtara n'aka ndị Magi.

Ekwensu, Setan nwara.

Mgbe ahụ, Mmụọ Nsọ duuru Jizos gaa n'ọzara ka ekwensu nwaa ya. Mgbe o busiri ọnyị ụbọchị iri anọ na abali iri anọ, agụụ gụwara ya. Onye onwunwa ahu biakutere ya, si, "Ọ buru na I bu Ọkpara Chineke"... Ọzọ, ekwensu kuru ya rue ugwu di elu nke-uku, gosi ya ala-eze nile nke uwa na ima-nma-ha. Ọ siri, "Ihe a niile ka m ga-enye gi, ma ọ buru na i kpọ isiala nye m." Jisus si ya, Si n'ebe m'nọ pua, Setan: n'ih na edewo ya n'akwukwọ nsọ, si, Kpọ isi ala nye Jehova, bú Chineke-gi, nēfè kwa Ya ọfufè. Mgbe ahụ ekwensu hapurū ya, ndị mmụọ ozi wee bja na-ejere ya ozi.

Umụ amaala Nazaret, Ndi obodo obodo juru.

O rue, mbe Jisus tubiri ilu ndia, na O si n'ebe ahu pua. Mbe Ọ biaruru obodo nke aka Ya, O we nēzi ha ihe n'ulo-nzukọ-ha; Nke a ọ bughị nwa ọkwá nkà? Ọ bughị nne-Ya ka anākpọ Meri? Ma umu-nne-Ya, Jemes, na Josef, na Saimon, na Judas? Ma umu-nne-Ya ndinyom, ọ bughị ayi na ha nile nọ? Ọle ebe Nwoke a si nweta ihe ndia nile? Ya mere, ha were Ya iwe.

Judas Iskariot, Otu n'ime mmadu iri na abụọ ahụ raara ya nye.

Ya mere otu onye nime ndi-oziri iri na abua ahu, onye anākpọ Judas Iskariot, we jekuru ndi-isi-nchu-àjà, si, Gini ka unu nāchọ inyem, ọ buru na m'rara Ya nye n'aka-unu? Ha we gua ya orú ego ọla-ọcha na iri. Ya mere, site n'oge ahụ ọ chọrọ ohere irara Ya nye.

Ndi-Farisi, ndi-isi-nchu-àjà, ndi-okenye, ndi-ode-akwukwọ, na nnọko-ikpé we chọ ụzọ ibu Jisus.

Mbe ha nāpu, le, ha kutara Ya otu nwoke nke dara ogbi nke mọ ọjọ ji. Mgbe a chupurū mmụọ ọjọọ ahụ, ndi ogbi ahụ kwuru okwu. Ibobo we nwua igwè madu ahu, si, Ọ dighi mbe a hughi ya otu a n'Israel. Ma ndi Farisii siri, "O si n'aka onye na-achị ndi mmụọ ọjọọ na-achupụ ndi mmụọ ọjọọ." le, otu nwoke nke aka-ya kpọnwuru akpọnwu di. Ha we jua Ya, si, Ọ ziri ezi n'iwu ime ka aru di ike n'ubochi-izu-ike? ka ha we bo Ya ebubo. O we si ha, Ọle madu nọ n'etiti unu nke nwere otu aturu, ma ọ buru na ọ dabà n'olulù n'ubochi-izu-ike, nāgaghi-ejide ya, weputa ya? O we si nwoke ahu, Setipu aka-gi. O we setipu ya, we me ka ọ di nma dika nke-ozọ. Ndi-Farisi we pua, ọ izu imegide Ya, ka ha gēme ka ha la n'iyi. Ma mbe ndi-isi-nchu-àjà na ndi-Farisi nuru ilu-Ya, ha mara na Ọ nēkwu okwu bayere ha. Ma mbe ha nāchọ ijide Ya, ha we tua egwu igwè madu ahu, n'ih na ha were Ya dika onye-amuma.

Mgbe ahụ, Jizos gwara igwè mmadu ahụ na ndi na-eso ụzọ Ya okwu, si: "Ndi odeakwukwọ na ndi Farisii na-anọdu ala n'oché Mozis. Ya mere, ihe ọ bula ha ga-agwa unu ka unu debe, na-edebenụ ya ma mee, ma unu emela di ka ọrụ ha si di; n'ih na ha na-asij, ma unu emela" n'ime." Mbe ahu ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ode-akwukwọ na ndi-okenye nke ndi-Ju zukorọ n'obí onye-isi-nchu-àjà, onye anākpọ Kaiafas, we ọ izu iwere Jisus n'aghughọ, ọue Ya.

Ma ndi jidesiri Jisus duru Ya jekuru Kaiafas onye-isi-nchu-àjà, ebe ndi-ode-akwukwọ na ndi-okenye zukọrọ. Ma Pita soro ya n'ebe dị anya ruo n'ogige nnukwu onye nchụjà. O we ba, nọdu, ya na ndi-orù ka ọ hu ọgwugwu ihe nile. Ma ndi-isi-nchu-àjà na ndi-okenye na nnọkọ-ikpé nile nāchọ àmà ugha megide Jisus ka ha we nwua, ma ha achọtaghi. Ọ bụ ezie na ọtụtụ ndị akaebe ugha b́jara, ha ahụghị nke ọ b́la.

Ajụjụ

1. Ọrụ ebube ndị Jizọs rụrụ na nzuzo.
T. ____ F. ____
2. Olee ndị bụ ndị iro Jizọs?
a. ____ Onye nkịtị
b. ____ Ndị isi okpukperechi
3. Ndị ndú okpukpe ndị Juu jụrụ ikwere n'ihì na
a. ____ Ha ahụghị nke ọ b́la n'ime ọrụ ebube ọ rụrụ
b. ____ Ha nwere mmasị karịa ọkwa na ugwu
c. ____ Ọ dighị mgbe Jizọs gwara ha banyere ọnọdụ mmehie ha
4. Aisaia buru amụma na Jizọs bụ
a. ____ kwusara ndị ogbenye ozi ọma
b. ____ kwusaa nnwere onwe maka ndị mkpọrọ
c. ____ nwetaghachi anya ndị ìsì
d. ____ hapụ ndị emegbu
e. ____ kpọsa afọ Jehova
f. ____ ihe niile dị n'elu
g. ____ a, b na c
5. Setan nwara Jizọs b́Jizọs ekwetaghị n'ọnwunwa ya.
T. ____ F. ____

Isi nke 5.

Àjà Mmehie— Àjà Mkpuchi Mmehie nke Jizọs.

Njide Jizọs.

Jisus we si ndi-isi-nchu-àjà, ndi-nche ulo nsọ, na ndi-okenye, bú ndi biakutere Ya, si, M'nēbu nnupu-isi, na unu ji mma-agma na osisi bia? Kwa-ubochi ka M'nyere unu n'ogige ulo uku Chineke, ma unu esetighim aka n'aru. Ma nke a bụ oge awa unu mgbe ọchịchiri na-achi. Ḿe ahu ha jidesiri ya, duru ya ba n'ulo onye-isi-nchu-àjà.

Onwunwa emo nke ndi Juu.

Ndị ikom ahụ na-eche Jizọs nche malitere ikwa ya emo na-eti ya ihe. Ha kpuchiri ya anya wee si, “Buo amụma, ònye tiri gị ihe?” Ma ha gwakwara ya ọtụtụ ihe mkparị ndị ọzọ. N'isi-ututu, nzuko nke ndi-okenye nke ndi-Ju, na ndi-isi-nchu-àjà na ndi-ode-akwukwọ, zukọrọ, ewe duru Jisus n'iru ha. “Ọ b́rụ na ị b́ Kraịst,” ka ha kwuru, “gwa anyị.” Jisus zara, si, Ọ buru na asim unu, unu agaghi-ekwem, ọ buru kwa na ajua unu, unu agaghi-aza: ma site n'ugbu a, Nwa nke madu gānọkwasi n'aka-nri nke Chineke di uku. Ha niile jụrụ si, “Ị b́kwa Ọkpara Chineke?” Ọ zara, si, “I kwuziri n'ikwu na m b́.” Ha we si, Gini mere ayi ji chọ kwa àmà ọzọ? Anyị anụwo ya n'ọny ya.”

Onwunwa nke onye ọchichi Rom mere.

Pailat we laghachi nime ulo uku eze, kpọ Jisus, si ya, Gị onwe-gi bu eze ndi-Ju? "Nke ahụ ọ bu echiche gi," ka Jizọs juru, "ka ọ bu ndi ọzọ gwara gi banyere m?" "Abụ m onye Juu?" Pailat zara ya. Ọ bu ndi-gi na ndi-isi-nchu-àjà-unu nyefere gi n'akam: gini ka i meworo? Jisus siri, Ala-ezem esitegi n'uwa nka: ọ buru na ọ bu, ndi-orùm gālu ọlu ka ndi-Ju ghara ijidem: ma uhu a ala-ezem si n'ebe ọzọ puta. "Ị bu eze!" Pailat kwuru. Jisus zara, si, I kwuziri n'ikwu na Mu onwem bu eze: n'ih i nka ka emerem ka m'bia, ọ bu kwa n'ih i nka ka M'biaworo n'uwa, ka M'we ọara ezi-okwu àmà: onye ọ bula nke nọ n'ez i-okwu nāna-egem nti.

Pailat we kpọkọta ndi-isi-nchu-àjà, ndi-isi, na ndi-Ju, si ha, Unu kpọtaaram nwoke a dika onye nākpali ndi-Ju inupu isi: M'we ọanwe ya n'iru unu, ma ọ dighi ihe m'nāchọta n'ih i ebubo unu nēbo ya: Herod emeghi kwa, n'ih i na o mere ya ọzọ, n'ih i na o mere ya ka ọ laghachikute ayi: dika unu onwe-unu nāhu, o meghi ihe kwesiri ọnwu. Ha were otu olu tie nkpu, si, Wepu nwoke a, rapuru ayi Barabas. (A tọbara Barabas n'ulo mkpọrọ n'ih i nnupu isi e mere n'obodo, na n'ih i igbu ọchụ.) N'ichọ itọhapu Jizọs, Pailat kpọkuru ha ọzọ. Ma ha nēti nkpu, si, Kpogide Ya n'obe, kpogide Ya n'obe. Ọ gwakwara ha nke ugboro atọ, si: "Gini mere nwoke a ji mee mmehie? Ma n'oké iti mkpu, ha na-ekwusi ike ka a kpogide ya n'obe, iti mkpu ha meriri. Ya mere, Pailat kpebiri ime ihe ha chọrọ.

Mgbe Pailat nọ ọdu n'ọche ọkaikepe, nwunye ya zigara ya ozi, si: "Enwela ihe jikoro ya na nwoke ahụ aka ya di ọcha, n'ih i na ahụwo m ahụhu di ukwu taa na nro n'ih i ya."

Ebe Pailat choro ime ka obi ju igwe mmadu ahụ afo, ọ hapuru Barabas nye ha. O mere ka a pia Jizọs ihe, nyefee ya ka a kpogide ya n'obe.

Ndi Rom kpogidere Jizọs n'obe.

Ndi-agma we duru Jisus ba n'obi; ya bu, Pritoriom, we kpọkọta ndi-agma nile. Ha we yikwasi ya uwe-nwuda ogho ododo, chiri okpu-eze ogwu kpue ya n'aru. Ha we malite itiku Ya, si, Ekele, eze ndi-Ju! Ugboro ugboro, ha were nkpa-n'aka tie ya n'isi, ọasa kwa ya onu-miri. Ha dara n'ala, kpọrọ ya isiala. Ma mbe ha mesiri Ya ihe-ochi, ha we yipu uwe-nwuda ahu ododo ahu, yikwasi Ya uwe-Ya. Mgbe ahụ, ha duuru ya ka ha kpogide ya n'obe.

Ha bjarutere n'ebe a na-akpo Gọlgotā, nke putara Ebe Okpokoro Isi. N'ebe ahụ, ha nyere Jizọs mmanya, nke a gwara ya ka ọ nuo; ma mgbe o deturu ya ire, ọ juru inu ya. Mgbe ha kpogidere ya n'obe, ha kewara uwe ya n'ife nza. Ha we nọdu ala, nēche ya nche n'ebe ahu. N'elu isi-ya ka ha tiyere ihe edeworo n'akwukwo nsọ megide ya, si, Nka bu Jisus, eze ndi-Ju.

Ọ bu n'elekere 9:00 nke ututu mgbe ha kpogidere ya n'obe. Ihe e dere n'akwukwo ozi e boro ya bu: EZE NDỊ JU.

N'oge hour nke-isi, n'etiti ehie, ọchichiri we kpuchie ala ahu nile rue oge hour nke-iteghete. N'oge hour nke-iteghete Jisus we tie n'oké olu, si, Eloi, Eloi, lama sabaktani? - nke putara, Chinekem, Chinekem, gini mere I ji rapum?

Mgbe ụfọdụ ndị guzo nso nūrụ ihe a, ha sịrị: “Geenụ ntị, ọ na-akpọ Ịlaija.” Otu nwoke gbagara ọsọ, were mmanya gbara ụka gbajuo ogbo, tinye ya n’osisi, were ya nye Jizọs ka ọ nūọ. Ọ si, Biko, rapu ya, ka ayi hu ma Elaija ọ gābia ibuda ya; Jizọs ji oké mkpu ákwá kuru ume. Ewe tiwara ákwà-nkwuba nke ulo uku Chineke site n’elu rue ala. Ma m̀be ọchi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise guzoro n’ebe ahu n’iru Jisus, we nu ntiku-Ya, hu otú Ọ si nwuru, Ọ si, N’ezie nwoke a bu Ọkpara Chineke!

Ọ bụ Ụbọchị Nkwadebe (ya bụ, ụbọchị tupu ụbọchị izu ike). Ya mere, ka ọ na-eru nso ná mgbede, Josef onye Arimatia, bú onye a ma ama na Kansul ahụ, onye n’onwe ya na-echere alaeze Chineke, gakwuuru Pailet n’atughị egwu ma rịọ ka o bunye ya ozu Jizọs. Idem ama akpa Pilate ndikop ke enye ama akpa. O we kpọ ọchi-agha nāchi ọgu ndi-agha ise, jua ya ma Jisus anwuworị. M̀be ọ matara n’onu ọchi-agha ahu na ọchi-agha ahu na ọ bu otú a, o were ozu ahu nye Josef. Josef wee zụta ákwà linin, budata ozu ya, kechie ya n’ezi ákwà ọcha, t̀ba ya n’ili awara n’oké nkume. O wee tugharịa nkume n’onu ụzọ ili ahụ.

Mbilite n’onu mmeri onu.

Mgbe ụbọchị izu ike gasiri, n’isi ụtutu n’ụbọchị mbụ n’izu, Meri Magdalin na Meri ọzọ gara ile anya n’ili ahụ. Ala ọma jijji mere, n’ihi na mmụọ ozi nke Onyenwe anyị si n’eluigwe rịdata wee gaa n’ili ahụ, kpoghachite nkume ahụ ma nọdụ n’elu ya. Ọdịdị ya dị ka àmumà, uwe ya na-achakwa ọcha dị ka snow. Ndị nche ahụ wee t̀ọ ya egwu nke ukwu, ha wee maa jijji wee dị ka ndị nwurụ anwụ. Mmụọ ozi ahụ sịrị ndị inyom ahụ, “Unu at̀la egwu, n’ihi na amaara m na unu na-achọ Jisọs, onye akpogidere n’obe, Ọ nọkwaghị n’ebe a;

N’uhuruchi nke ubochi mbu nke ízù ubochi asa, m̀be ndi nēso uzọ-Ya nọkoro, kpochikwara ibo-uzọ n’ihi egwu ndi-Ju, Jisus bia, guzo n’etiti ha, si, Udo diri unu. M̀be O kwusiri nka, O we gosi ha aka-Ya na akuku-Ya; Ndị na-eso ụzọ ya nūriri onu mgbe ha hūrụ Onyenwe anyị. Ọzọ kwa, Jisus siri, Udo diri unu: dika Nnam ziterem, otú a ka Mu onwem nēziga unu. O we kukwasi ha ume, si, Nara Mọ Nsọ.

Mgbe otu izu gachara, ndi na-eso ụzọ ya nọkwa n’ulo, T̀mọs sokwa ha. Ọ bụ ezie na a kpochiri onu ụzọ ámá, Jizọs b̀ara guzo n’etiti ha, si: “Udo diri unu!” O we si Tomas, Tiye nkpsi-aka-gi n’ebe a, le kwa akam abua: setipu aka-gi, tiye ya n’akukum, kwusi obi abua, kwere. T̀mọs sịrị ya, “Onyenwe m na Chineke m”!

Jizọs ugbu a Kraist na-alaghachi n’ulo Ya.

N’akwukwọ mbụ m, bú Theophilus, edere m banyere ihe nile Jisọs malitere ime na izi ihe ruo ụbọchị e kporo ya ga n’eluigwe, mgbe o nyere ndiozi ọ horo ntuziaka ntuziaka site na Mmụọ Nsọ. Mgbe ahụ ya gasiri, o gosiri ndi ikom a onwe ya ma nye otutu ihe àmà doro anya na ọ di ndu. O we me ka ha hu Ya anya rue ọgu ubochi abua, nēkwu okwu bayere ala-eze Chineke. N’otu oge, ka ya na ha na-eri nri, o nyere ha iwu, si: “Unu esila na Jeruselem puo, kama chere onyinye ahụ Nna m kwere ná nkwa, nke unu nūrụ ka m na-ekwu: n’ihi na Jón ji mmiri mee baptizim, ma n’ime ụbọchị ole na ole, a ga-eji mmụọ nsọ mee unu baptizim.” Ya mere, m̀be ha zukoro, ha siri Ya, Onye-nwe-ayi, ọ bu m̀be a ka I nēweghachi Israel ala-eze? Ọ gwara ha, si: “Ọ bughị unu ka unu mata oge ma ọ bụ ụbọchị ndi Nna m debere n’ike nke aka ya: kama unu ga-anata ike mgbe mmụọ

nsọ ga-abjakwasị unu, unu ga-abụkwa ndị àmà m na Jeruselem, na na Judia dum na Sameria, ruokwa n'akụkụ ụwa niile." M̀be O kwusiri nka, ewe weliri Ya elu n'anya-ha, igwe-oji we zonari ya n'anya-ha. Ha legidere anya na mbara igwe ka ọ na-aga, na mberede, ndị ikom abụọ yi uwe na-acha ọcha guzoro n'akụkụ ha. Ha zara, si, Ndikom Galili, gini mere unu nēguzo n'ebe a nēle anya n'elu-igwe? Jisus a, onye e mereworo n'etiti unu la n'elu-igwe, gālaghachi kwa dika unu huru Ya ka Ọ nāga n'elu-igwe.

Ajụjụ

1. Ndị agha Rom bụ ndị e nyere ọrụ ikpogide Jizọs kwuru.
  - a. ____ Olee mgbe ndị Juu ahụ ga-amụta na ha enweghị ike imeri anyị?
  - b. ____ Ọ ga-aburiri na nwoke a mere ihe dị egwu nye ndị isi okpukperechi ya choro ka akpogide ya n'obe.
  - c. ____ N'ezie nwoke a bu Ọkpara Chineke
  - d. ____ Onye nnupisi ozo mutara uto siri ike
2. O nweghị ihe ndekọ na e liri Jizọs.

T. ____ F. ____
3. N'ututu mgbe ubochi izu ike gasiri, mgbe Jizọs nwusiri ma lie ya n'ili echedoro, e nwere
  - a. ____ Ala omajiji mgbe a kwapuru nkume ahụ
  - b. ____ Mụọ-ozu nke Onyenweanyi bjara n'ụwa
  - c. ____ Ndị na-eche ili ahụ nche di ka ndi nwuru anwu
  - d. ____ A kpolitere Jizọs n'onwu, kpolitekwa ya n'onwu
  - e. ____ Ihe niile di n'elu
4. Mgbe o bilitesiri n'onwu, Jizọs huru ya
  - a. ____ Ndjozi ya
  - b. ____ Ndị mmadu ole na ole na enweghị ntukwasị obi
  - c. ____ Otutu narị mmadu
  - d. ____ A na C
5. Ọ dighi onye huru ka Jizọs na-aga eluigwe ka o bilitechara. Ọ bụ naanị akuko amamihe nke ndi na-eso uto Ya mere maka odimma onwe ha.

T. ____ F. ____

Isi nke 6.

Ahụhụ na idọ aka ná ntị nyere.

Nye ndi na-emegide Kraist Ndị na-agonari Kraist bu Chineke.

Otu a ka unu ga-esi mata mmuo nke Chineke: Mmuo o bu la nke na-ekweta na Jizos Kraist abjaro n'anụ ahụ sitere na Chineke, ma mmuo o bu la nke na-ekweghi na Jizos esiteghị na Chineke. Nke a bu mmuo nke onye ahụ na-emegide Kraist, nke unu nuru na o na-abja ma ugbu a o dilari n'ụwa.

Otutu ndi nduhie, bu ndi na-ekweghi na Jizos Kraist bjara n'anụ ahụ, apula n'ụwa. Onye o bu la di otu ahụ bu onye nduhie na onye na-emegide Kraist.

Si n'onu uto di warara banye. N'ihia na obosara ka onu uto ahụ di, obosara dikwa ka uto nke na-eduba na mbibi, ma otutu ndi na-esi na ya na-abanye. Ma onu uto ama nke na-eduba na ndu di

warara, dika warara, ma ole na ole na-achota ya.

Ya mere, n'ihe nile, na-emere ndi ozọ ihe unu choro ka ha mee unu, n'ihi na nke a bu iwu na akwukwo ndi amuma.

Enyere idọ aka ná ntị Nye Ndi Kraist.

A na m ario unu, umunna m, n'aha Onyenwe anyi Jizos Kraist, ka unu niile kwekoritara n'otu n'otu ka nkewa ghara idi n'etiti unu, ka unu wee burukwa otu obi na echiche zuru okè.

Lezienụ anya maka ndi amuma ugha. Ha yi uwe aturu na-abiakwute gi, ma n'ime ime ha bu anu ohia wolf di ike. Site na mkpuru ha ka unu ga-amata ha.

Ana m agba unu ume, umunna m, ka unu lezienụ anya maka ndi na-akpata nkewa, na-etinyekwa ihe mgbochi n'uzo unu nke megidere ozizi unu mutara. Na-anọ n'ebe ha no. N'ihi na ndi di otu ahụ adighi ejere Onyenwe anyi Kraist ozi, kama ochicho nke onwe ha. Site n'okwu ire utọ na ire utọ, ha na-aghogbu uche ndi na-enweghi uche.

Na-echenụ onwe unu nche na igwe aturu niile nke Mmụọ Nso mere unu ndi nlekota. Burunụ ndi ozuzo aturu nke ogbako Chineke, nke o ji obara nke ya zutara. Amaara m na mgbe m ga-apu, anu ohia wolf ndi na-adighi ike ga-abata n'etiti unu, ha agaghikwa emere igwe aturu ahụ ebere. Obuna site n'onu gi, ndi ikom ga-ebili na-agbagọ eziokwu, ka ha dọta ndi na-eso uzo iso ha. Ya mere, kpachara anya! Cheta na ruo afọ atọ akwusibeghi m iji anya mmiri dọọ onye o bula n'ime unu aka na ntị abali na ehie.

M'gādo kwa onye o bula nke nanu okwu amuma nke akwukwo a aka na nti: O buru na onye o bula atukwasi ya ihe o bula, Chineke gatukwasi kwa ya ihe-otiti nile nke edeworo n'akwukwo a. Ma o buru na onye o bula napu okwu n'akwukwo amuma a, Chineke ga-ewepu ya okè ya n'osisi nke ndu na n'obodo nso, nke a kwara n'akwukwo a (Nkpughe 22:18-19).

anyu-ike ubu a di na nkporogwu osisi, agebutu kwa osisi o bula nke namighi nkuru oma, tuba kwa n'oku.

N'ihi na ajo omume nacho ihe megidere Mo Nso, Mo Nso nacho kwa ihe megidere odidi nke nmehie. Ha na-emegiderita onwe ha, ka unu ghara ime ihe unu choro. Ma o buru na Mo Nso nedu unu, unu anoghi n'okpuru iwu.

Omume mmehie putara ihè: ikwa iko, adighi ocha, na ila n'iyi; ikpere arusi na amosu; ikpasi, esemokwu, ekworo, onuma, ochicho icho odimma onwe onye nani, esemokwu, otu na anyafu; inubiga mmanya okè, inu okè mmanya na ihe ndi yiri ya. Ana m adọ gi aka na ntị, di ka m mere na mbu, na ndi na-ebi udi ihe a agaghị eketa alaeze Chineke.

O dighi ihe nadighi ocha gabà nime ya, ma-obu onye neme ihe-ihere ma-obu nke aghugho, ma-obughi nani ndi edeworo aha-ha n'akwukwo nke ndu nke Nwa-aturu ahu.

Ahuhu na idọ aka ná ntị nyere Nye Ndi Na-adabere na Akunuba.

"Ma ahuhu gādiri unu ndi bara ọgaranya, n'ihì na unu anatawo nkasi-obi-unu. Ahuhu gādiri unu ndi afọ juru uḅu a, n'ihì na agu gāgu unu. Ahuhu gādiri unu ndi nāchi ọchi uḅu a, n'ihì na unu gāru uju nākwa kwa ákwá.

Ahuhu na idọ aka ná ntị nyere Nye ndi ndú okpukpe.

Ahuhu gādiri unu, ndi-ndú ìsì! Unu asìwo, 'Ọ bụrụ na onye ọ bụla ejiri ụlọ nsọ ñụọ iyi, ọ pụtaghị ihe ọ bụla; ma ọ buru na onye ọ bụla ewere ọla-edo nke ulo uku Chineke ñu iyi, ọ bu iyi-ya aḅu. Unu ndi-nzuzu! Òle nke ka uku: ọla-edo, ma-ọbu ulo nsọ nke nēme ọla-edo nsọ? Unu asìwokwa, 'Ọ bụrụ na onye ọ bụla ejiri ebe ichụàjà ñụọ iyi, ọ pụtaghị ihe ọ bụla; ma ọ buru na onye ọ bụla ñu iyí site n'onyinge di n'elu ya, ọ bu n'iyi-ya ka o ji aḅu. Unu ndi ìsì! Kedu nke ka ukwu: onyinge ahụ, ma ọ bụ ebe ichụàjà nke na-eme onyinge ahụ di nsọ? N'ihì ya, onye ji ebe ichụàjà ñụọ iyi ji ya na ihe niile di n'elu ya ñụọ iyi. Onye ji kwa ulo nsọ ñu iyi nēwere ya na onye bi nime ya ñu iyí. Onye ji kwa elu-igwe ñu iyi nēwere oche-eze Chineke na onye nānọkwasi ya ñu iyi.

Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi, ndi-iru-abua! ! na-ejegharị n'elu ala na oké osimiri iji nweta otu onye tọghatara, ma mgbe ọ ghọrọ otu, i na-eme ya nwa nke ala mmụọ okpukpu aḅọ karịa gị.

Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi, ndi-iru-abua: unu nēwepu azu iko na afere, ma n'ime ha juputara n'anya-uku na anya-uku.

Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi, ndi-iru-abua! I mechiri ala-eze elu-igwe n'iru madu. Unu onwe unu adighi abata, unu agaghikwa ekwe ka ndi na-achọ ibanye.

Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi, ndi-iru-abua! ! na-enye otu ụzọ n'ụzọ iri nke uda gị - Mint, dil, na cumin. Ma i leghaara ihe ndi ka mkpa nke iwu anya - ikpe ziri ezi, ebere na ikwesị ntụkwasi obi. Ikwesiri ime nke ikpeazu, na-elegharaghị nke mbụ anya. Unu ndi ndu kpuru ìsì! ! na-akpachapụ anwunta ma ilo kamel.

Ahuhu gādiri unu, ndi-ode-akwukwọ na ndi-Farisi, ndi-iru-abua! Unu di ka ìlì e tere ọcha, nke mara mma n'èzí ma n'ime juputara n'okpukpu nke ndi nwuru anwu na ihe niile na-adighi ọcha. N'otu aka ahụ, n'èzí, i na-egosi ndi mmadu di ka ndi ezi omume ma n'ime, i juputara na ihu aḅọ na ajo omume.

Ajụjụ

1. Ndi agha Rom bu ndi e nyere oru ikpogide Jizos kwuru.

a. ___ Olee mgbe ndi Juu ahụ ga-amuta na ha enweghi ike imeri anyi?

b. ___ O ga-aburiri na nwoke a mere ihe di egwu nye ndi isi okpukperechi ya chorọ ka akpogide ya n'obe.

c. ___ N'ezie nwoke a bu Okpara Chineke

d. ___ Onye nnupuisi ozọ mutara ụzọ siri ike

2. O nweghi ihe ndeko na e liri Jizos.

T. ___ F. ___

3. N'ụtụtu mgbe ụbọchị izu ike gasiri, mgbe Jizọs nwusiri ma lie ya n'ili echedoro, e nwere
  - a. _____ Ala omajiji mgbe a kwapuru nkume ahụ
  - b. _____ Mụọ-ozu nke Onyenweanyi b́ara n'ụwa
  - c. _____ Ndi na-eche ili ahụ nche di ka ndi nwuru anwu
  - d. _____ A kpolitere Jizọs n'onwu, kpolitekwa ya n'onwu
  - e. _____ Ihe niile di n'elu
4. Mgbe o bilitesiri n'onwu, Jizọs huru ya
  - a. _____ Ndiuzi ya
  - b. _____ Ndi mmadu ole na ole na enweghi ntukwasị obi
  - c. _____ Otutu narị mmadu
  - d. _____ A na C
5. O dighi onye huru ka Jizọs na-aga eluigwe ka o bilitechara. O bu naanị akuko amamihe nke ndi na-eso uzọ Ya mere maka odimma onwe ha.
  - T. _____ F. _____

Isi nke 7.

Ozi mgbaghara ya. Ozi oma ma o bu Ozioma.

N'isi-nma na ubochi ise ka Chineke kwuru okwu nile nke di, nekhwuputa na o di nma. N'ubochi nke isii "Chineke kwuru, si, "Ka anyi mee mmadu n'oninyo anyi, n'oyiyi anyi." Ya mere, ha, Chineke, kere mmadu, nwoke na nwanyi, si n'ala e kwuburu okwu banyere idi adi, mmadu obuna nwere ike igwa Chineke okwu.

Ma mmadu kewapuru onwe ya n'ebe Chineke no mgbe o nupuru isi site n'inupuru nani ihe Chineke gwara ya ka o ghara ime. Mmehie a wetara onwu anu ahụ ma o gwula ma mmadu na Chineke nwere ike ime ka ya na Chineke di na mma, onwu ime mmuo. Nkwekorita a ga-achọ àjà obara. O bughị naanị àjà o bula a churu maka "o pughi ime ka obara nke oké ehi na nke ewu wepu mmehie." (Ndi Hibru 10:4).

O ga-achọ onye na-enweghi mmehie ka o buru àjà ahụ zuru okè. "I huru, n'oge kwesiri ekwesị, mgbe anyi ka na-enweghi ike, Kraist nwuru maka ndi na-adighi asopuru Chineke."

Ndiuzi ato, Pol, Pita na Jon, dere banyere emeghi mmehie nke Kraist na àjà iji wepu mmehie nke ụwa. "Anyi na-arịo gi ariri n'ih i Kraist: Ka unu na Chineke di na mma: Chineke mere onye na-enweghi mmehie ka o buru mmehie n'ih anyi, ka anyi wee buru ezi omume nke Chineke n'ime ya." "Kraist tara ahuru n'ih unu, na-ahapukwa unu ihe atụ, ka unu wee sochie nzokwu ya, o dighi mmehie o mere, o dighikwa aghughu ahụ n'onu ya. Ma unu maara na o putara ka o wepu mmehie anyi, o dighikwa mmehie o bula di n'ime ya.

Jon Onye Na-eme Baptizim bu "Olu onye na-akpo n'ozara, 'Dozienu uzọ Onyenwe anyi, meere nu ya uzọ kwu otu'. O siri, "M na-eji mmiri eme unu baptizim maka ncheghari. Ma onye di ike kari m ga-abia n'azu, onye m na-ekwesighi iburu akpukpo ukwu ya. O ga-eji mmuo nsọ na oku mee unu baptizim. ndudu ya di n'aka ya, o ga-ekpochapukwa ebe nzocha mkpuru ya, na-achikota oka wit ya n'oba, were oku na-adighi emenyu emenyu rechapu igbogbo oka."

Mgbe e mesiri Jon baptizim ya iji mezuoz ezi omume nile na imeri onwunwa Setan tinyere n'ihu Ya, Jisosh laghachiri Galili wee gaa Nazaret. N'ulo nzuko ha, O were akwukwo mpiakota wee "sapusia ya, o chotara ebe e dere ya, si: 'Mmuo nke Onyenwe anyi di n'ahu m, n'ihu na o tere m mmanu ikwusara ndi ogbenye ozi oma, o zitewokwa m ikpasa nnwere onwe nye ndi mkporo na ihu uzọ maka ndi isi, ka m tohapu ndi a na-emegbu emegbu, ikpasa afọ amara Onyenwe anyi. O wee kpochie akwukwo mpiakota ahụ, nyeghachi onye na-ejere ya ozi ma nodu ala n'ebe o no, ndi niile no n'ulo nzuko ahụ wee malite isi ha, 'Taa emezuwo n'onu unu.

Ya mere, ginị bu "ozi oma a na-ezi ndi ogbenye" o ziri? O bu ma burukwa ka Chineke ghoru anu aru na obara dika mmadu niile. O sitere na nwanyi muru ya, ma amuru ya site n'omume nke Mo Nso, obughi nwoke. "O tolitere n'amamihe na ogologo na ihu oma n'ebe Chineke na mmadu no" ma kwuo "Aghaghikwa m ibu maka oru Nna m" Oru nke Nna ahụ bu ime ka mmadu nile laghachi n'ezi omume ha na ha tupu mmehie abanye n'owa. Iji mee nke a, a ga-achuriri aja zuru oke ma mmadu ga-agbanwe site na ndu nke icho onwe ya na nnupusi gaa na ntukwasobi, nrube isi na nsopuru n'ebe onye ahụ nwere ike igbaghara mmehie ha ma nye ndu ebighi ebi. Jizos siri, "Mu onwe m bu uzọ na eziokwu na ndu. O dighi onye na-abiakwute Nna m ma o bughị site na mu." Jizos biakwutere ha wee si, "Enyewo m ikike niile di n'eluigwe na n'elu owa. Ya mere, gaanu mee ndi mba niile ka ha buru ndi na-eso uzọ, na-eme ha baptizim n'aha nke Nna na nke Okpara na nke Mmuo Nso, na-akuziri ha ka ha debe ihe niile m nyere unu n'iwu. Ma n'ezie na m nonyeere unu mgbe niile, ruo ogwugwu nke owa." Ihe akaebe nke ihe a nile bu n'amuma ndi mezuru, oru ebube ndi ndi iro gbara ama ma kweta, na n'ikpeazu n'onwu ya na olili ya na mbilite n'onwu ya nke otutu nari ndi na-eso uzọ ya gbara akaebe.

Ebe o bu ya bu uzọ, eziokwu, na ndu, ma ebe o bu na o nwere ikike niile n'eluigwe na n'elu owa, ma ebe o bu na o dighi onye puru ibiakwute Nna ma e wezuga site n'aka Ya, ginizi ka a choro n'aka anyi ka a gbaghara anyi mmehie anyi, ka e mee ka anyi di na mma, ma zoputa anyi? Ma o bu di ka ndi Juu kwuru n'Ubochi Pentikost, "Mgbe ndi mmadu nuru nke a, ha were iwe n'obi ha wee si Pita na ndiozi ndi ozọ, "Umunna m, ginị ka anyi ga-eme?"

Nuru.

- Mmuo nke oma ma guo ihe Kraist kwusara n'ihu na ha bu Okwu nke ndu.

Ghota .

- Mmadu niile bu ndi mmehie ebe ha nupuru iwu Chineke isi.
- Emehiewo m, adighikwa m ebi ndu di ka iwu Chineke si di.
- Mmehie m ga-ebute onwu ebighi ebi m.
- A ghaghị igbaghara m ka mu na Chineke nwee ndu ebighi ebi.
- Kraist bu nani uzọ m ga-esi gbaghara mmehie m nile.

Kwere na Jizos.

- Buru na o bu Chineke.
- O bira n'owa n'anu ahụ di ka Jisosh onye Nazaret.
- Bi n'etiti umu nwoke.
- Jiri obi ya nye ndu anu aru Ya dika aja zuru oke maka mmehie m, ebe akpogidere ya n'obe.

- E liri.
- Rose si n'ili n'ubochi nke ato.
- O putara n'ihu otutu nari ndi na-eso uzọ ya mgbe o bilitesiri n'onwu.
- Rigoro azu n'eluigwe ka ya na Nna noro.

Chegharja.

- Gbanwee ndu m site na mmehie na nnupisi gaa na ntukwasị obi na nrube isi.

Kwuputa .

- Ekweta n'ihu oha na m kweere na Jizos bu Okpara Chineke.

Nwuo.

- Wepu ndu m ochie, mmehie, ndu nke uwa.

Choo.

- Kpokuo Chineke ka o gbaghara m mmehie m.

lie.

- Lie ndu mmehie m egburu m n'ime ili nke baptizim n'ime mmiri (mikpu) banye n'onwu, ili, na mbilite n'onwu nke Kraist na-ekwe ka Chineke kpolite m n'ili di ka ihe okike oheru.

Nara.

- Mmoro Nso di ka ihe nkwenye ego na-ekwe nkwa ihe gaje ibia.

Buru.

- Onye Kraist oheru di ka Chineke ga-atukwasị m di ka nwa Ya kuchiri na umuntakiri ndi ozọ baa n'ime Nzuko-nsọ Kraist hiwere.

Di ndu

- Na-aga n'ihu na-ebi ndu na-eguzosi ike na nrubeisi nye Kraist na ndi Ozizi Ndjozi "Ana m agba unu ume ka unu bie ndu nke kwesiri okpukpo oku ahụ unu natara, werenu nwayo nwayo na-adi nwayo, nwekwanu ntachi obi na-edi ibe unu nihunanya.

Ajuju

1. Ndi agha Rom bu ndi e nyere oru ikpogide Jizos kwuru.

- ___ Olee mgbe ndi Juu ahụ ga-amuta na ha enweghi ike imeri anyi?
- ___ O ga-aburiri na nwoke a mere ihe di egwu nye ndi isi okpukperechi ya choo ka akpogide ya n'obe.
- ___ N'ezie nwoke a bu Okpara Chineke
- ___ Onye nnupisi ozọ mutara uzọ siri ike

2. O nweghi ihe ndeko na e liri Jizos.

T. ___ F. ___

3. N'ututu mgbe ubochi izu ike gasiri, mgbe Jizos nwusiri ma lie ya n'ili echedoro, e nwere

- ___ Ala omajiji mgbe a kwapuru nkume ahụ
- ___ Muro-ozu nke Onyenweanyi bira n'ua
- ___ Ndi na-eche ili ahụ nche di ka ndi nwuru anu
- ___ A kpolitere Jizos n'onwu, kpolitekwa ya n'onwu
- ___ Ihe niile di n'elu

4. Mgbe o bilitesiri n'onwu, Jizos huru ya

- a. _____ Ndjozi ya
  - b. _____ Ndị mmadụ ole na ole na enweghị ntụkwasị obi
  - c. _____ Ọtụtụ narị mmadụ
  - d. _____ A na C
5. Ọ dighị onye hụrụ ka Jizọs na-aga eluigwe ka o bilitechara. Ọ bụ naanị akụkọ amamihe nke ndị na-eso ụzọ Ya mere maka ọdịmma onwe ha.
- T. _____ F. _____